

Nota. Hae sunt sex propositionum sensu compositarum species, quibus alias adhuc sensu aequae compositas adnecti posse censet clarissimus Corsini. Uti hanc: *Cicero romanae reipublicae tranquillitatem restituit*, sensu compositam dicit, cum simul enuntiet, *romanam rempublicam antea fuisse perturbatam*. Item ubi dico: *Julianus Imperator Christianam Religionem deseruit*: inferri facile poterit, *ipsum Christianae Religioni prius fuisse additum*. At quidquid sit de ejusmodi propositionibus, ego easdem ad inceptivas aut desitivas revocari posse, aut saltem quandam cum iis similitudinem habere censeo. Nunc ad ipsas propositionum ad se invicem relatarum adfectiones.

CAPUT VI.

DE PROPOSITIONIBUS OPPOSITIS ET AEQUIPOLLENTIBUS.

---

§. I.

Divisio propositionum in oppositas & aequipollentes.

Propositionum proprietates, quas hactenus expendimus, absolutae sunt seu tales, quae propositionibus seorsim & sine aliquo unius ad aliam respectu consideratis competunt: sed nunc eas porro perpendemus, quae propositionibus ad invicem relatis competunt, quasque relativas ideo dicere licebit. Dividuntur autem propositiones, in quantum ad invicem relatae sunt, in oppositas & aequipollentes.

§. 2.

§. 2.

Propositiones oppositae quid sint?

In definitione oppositarum non consentiunt Auctores. Oppositas quidam ita definiunt, ut definitio solis conveniat contradictoriis, cum illas esse ajunt duas propositiones, quarum una praecise negat, quod altera adfirmat. Aliter adhuc alii easdem declarant. At nos tritae scholarum viae insistentes oppositas exponimus, quod sint propositiones duae idem subjectum & praedicatum commune habentes, pugnantes vel in quantitate, vel in qualitate, vel in utraque simul.

§. 3.

Quot sint propositionum oppositarum species?

Quatuor itaque oppositarum species diversae jure admittuntur, *contrariae* scilicet seu duae propositiones universales pugnantes in qualitate, *subcontrariae* seu duae propositiones particulares pugnantes in qualitate, *subalternae* seu duae propositiones, quarum aut utraque adfirmativa est, vel ambae sunt negativae, universalis una, altera particularis est, & ita in sola quantitate pugnant, & tandem *contradictoriae*, quae tam in quantitate quam qualitate pugnant, & quarum una praecise tantum dicit, quantum requiritur ad alteram refellendam.

§. 4.

Divisio propositionum oppositarum in oppositas de modo & de lege tales.

Propositiones oppositae ex more in scholis recepto in oppositas de modo & de lege tales dividuntur,

duntur. Oppositae de modo tales sunt, quales hactenus descripsimus, propositiones scilicet de sub-
jecto communi caetera ad oppositas requisita ha-
bentes. Ad oppositas de lege tales revocantur pro-
positiones de subiecto singulari, complexae ex
parte copulae seu modales & compositae, quatenus
sibi opponuntur. Vocantur autem oppositae de
lege tales, quia oppositarum leges in illis observan-
tur: quod ex mox dicendis melius patebit.

§. 5.

Oppositarum leges.

Oppositarum vero leges sunt sequentes: *contra-
dictoriae nec simul verae, nec simul falsae esse
possunt. Contrariae nunquam simul verae, in ma-
teria tamen contingenti possunt esse simul falsae. Sub-
contrariae non possunt esse simul verae, possunt tamen
esse simul falsae in materia scilicet contingenti. Sub-
alternae tandem his legibus diriguntur; ex veritate
subalternantis seu universalis sequitur veritas subalter-
natae seu particularis, & ex falsitate subalternatae
sequitur falsitas subalternantis.*

§. 6.

Dictae oppositarum leges certae sunt & infallibiles.

Et istae quidem leges omnes sunt ejusmodi, ut
ad principium contradictionis facile reduci
queant ita, ut quoties ex his regulis una possit
fallere, idem sequatur esse & non esse: quod in
lege contradictoriarum omnino manifestum est, &
in aliis haud difficile ostenditur; praelectionibus ta-
men

men idipsum reservamus. Unde constat, oppositarum leges omnes certas esse & infallibiles.

§. 7.

Oppositarum diversarum proprietates.

Propositionum oppositarum diversarum proprietates sunt, quod contrariarum una plus, subcontrariarum vero una minus, & contradictoriarum tandem una praecise tantum dicat, quantum requiritur ad aliam refellendam. Subalternae striete oppositae non sunt.

§. 8.

Ad quid conferat has oppositarum proprietates nosse?

Has autem oppositarum proprietates nosse multum confert ad facile ponendas propositiones quascunque oppositas, praesertim de lege tales, quales ponere difficultatem non raro parit tyronibus: quibus ut laborem reddamus faciliorem; sequentia oppositarum schemata hic exhibemus, unum scilicet oppositarum de modo, caetera de lege realium.

SCHEMA

SCHEMA
OPPOSITARUM DE MODO.

Omnis homo salvabitur. CONTRARIAE *Nullus homo salvabitur.*

SUBALTERNAE

CONTRA-
DICTORIAECONTRA-
DICTORIAE

SUBALTERNAE

Aliquis homo salvabitur. SUBCONTRAR. *Aliquis homo non salvabitur.*

SCHEMA
OPPOSITARUM MODALIU.

Neceffe est hominem currere. CONTRARIAE *Impoffibile est hominem currere.*

SUBALTERNAE

CONTRA-
DICTORIAECONTRA-
DICTORIAE

SUBALTERNAE

Poffibile est hominem currere. SUBCONTRARIAE *Non est neceffe hominem currere.*

§. 9.

Ostenditur oppositas has modales oppositarum proprietates legesque vere observare.

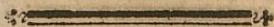
Atque modalibus sic dispositis, quodsi illas paulo accuratius examinaveris, proprietates oppositarum inesse, earumque leges in illis observari, facile deprehendes, quod, ne circa haec nimii esse videamur, de contrariis solum ostendimus. Contrariarum proprietas est, ut earum una plus dicat, quam requiritur ad refellendam alteram, & quis ambiget, proprietatem hanc modalibus sic dispositis inesse? nonne enim ad refellendam adfirmativam *neceffe est hominem currere* jam suffecisset dicere, *non est neceffe hominem currere*? & nonne etiam manifestum est, plus dici, si dicatur: *impossibile est hominem currere*, quam si dicatur: *non est neceffe hominem currere*? Propositiones porro istae tales sunt, ut nunquam possint simul esse verae, imo ambae contra utpote in materia contingenti intelliguntur esse falsae &c.

§. 10.

Notandum circa oppositas modales.

Circa propositiones oppositas modales id adhuc advertet, quod in modalibus nil nisi modus debeat mutari. Sic huic propositioni: *neceffe est omnem hominem currere*, ita debet contradici: *non est neceffe omnem hominem currere* non autem ita: *non est neceffe aliquem hominem currere*: quod de reliquis oppositarum speciebus pariter notandum.

SCHEMA

SCHEMA
OPPOSITARUM COMPOSITARUM.
CONTRARIAE

*Et Petrus est
doctus, & Paulus
est doctus.*

*Nec Petrus est
doctus, nec Paulus
est doctus.*

SUBALTERNAE

CONTRA-

CONTRA-

SUBALTERNAE

DICTORIAE

DICTORIAE

SUBCONTRARIAE

*Vel Petrus est
doctus, vel Paulus
est doctus.*

*Vel Petrus non est
doctus, vel Paulus
non est doctus.*

§. II.

Propositiones aequipollentes quid sint?

Propositiones aequipollentes sunt, quae sub vo-
cibus variis, aut varie saltem positis eundem
habent sensum. Ejusmodi propositiones sunt v. g.
*Pater amat me, ego amor a Patre, Pater amore
me prosequitur &c.*

§. 12.

§. 12.

*De aequipollentia & conversione quemadmodum
in scholis usitatae sunt.*

Propositiones vero licet variis modis fieri possint aequipollentes, ex his duo tamen in scholis prae aliis erant famosi, aequipollentia scilicet & conversio. Aequipollentiam dicebant reductionem duarum propositionum oppositarum ad eundem sensum ope particulae *non*: ejusque regulas hoc carmine mutilatis vocibus *Prae contradict. post contrar. prae postque subaltern.* complectebantur. Conversionem adpellabant eum modum, quo propositionis terminos invertendo, subjectum scilicet in praedicatum, & praedicatum in subjectum commutando propositiones fiunt aequipollentes. Achujus porro regulas sequenti versu comprehendebant: *fEcI simpliciter, convertitur Ea per accid.* Quorum expositionem praelectionibus reservamus.

§. 13.

*Usus hujus de oppositis & aequipollentibus
doctrinae.*

Et quanquam negari non possit, hanc de oppositis & aequipollentibus doctrinam usum habere, utpote cum consequentiam, ut ajunt, simplicem fundent, quatenus scilicet ab una vera aut falsa ad veritatem aut falsitatem alterius licet concludere; is tamen momenti tam gravis esse nobis non videtur, ut tanta de his contentione disputetur, quanta id in scholis fieri consuevit.